

Ian McEwan

BOETEKLEED

Vertaald door Rien Verhoef

De Harmonie Amsterdam

voor Annalena

‘M’n beste juffrouw Morland, overweeg eens de vreselijke betekenis van de verdenkingen die u hebt gekoesterd. Wat gaf u reden daartoe? Denk eens aan het land en de tijd waarin we leven. Bedenk, dat we in Engeland zijn en dat we christenen zijn. Onderzoek uw eigen verstand, uw eigen zin voor wat waarschijnlijk is, en ga eens na wat u zelf in uw omgeving ziet gebeuren. Is onze opvoeding op dergelijke gruwelijke dingen ingesteld? Zien onze wetten zoiets door de vingers? Zou men dergelijke dingen kunnen doen, zonder dat zij bekend worden in een land als dit, waar het maatschappelijk verkeer op een dergelijk peil staat; waar iedereen omringd is door een hele buurtschap van vrijwillige spionnen? Mijn goede juffrouw Morland, hoe komt u op zulke ideeën?’

Zij waren aan het einde van de gang gekomen en met tranen van schaamte in haar ogen zocht zij een goed heenkomen in haar kamer.

Jane Austen, *Northanger Abbey*

DEEL EEN

Een

Het stuk – waarvoor Briony de affiches, programma's en kaartjes had ontworpen, van een gekanteld vouwscherm het loket had gemaakt en met rood crêpepapier de collectebus had bekleed – was door haar geschreven in een tweedaagse scheppingskoorts waardoor ze een ontbijt en een lunch was misgelopen. Toen de voorbereidingen voltooid waren, restte haar niets anders dan haar eindversie te overdenken en de komst van haar nichtje en neefjes uit het verre noorden af te wachten. Er zou maar één dag tijd zijn om te repeteren voor haar broer aankwam. Nu eens huiveringwekkend, dan weer wanhopig treurig, vertelde het stuk een hartsverhaal waarvan de boodschap, verwoord in een rijmende proloog, was dat liefde die niet stoelde op gezond verstand ten dode opgeschreven was. De roekeloze hartstocht van de heldin Arabella voor een verdorven buitenlandse graaf wordt met tegenspoed bestraft, als ze tijdens een onbezonnen tocht met haar aanstaande naar een badplaats cholera oploopt. Door hem en verder bijna iedereen verlaten, bedlegerig op een zolderkamer, ontdekt ze bij zichzelf een gevoel voor humor. Het lot biedt haar een tweede kans in de vorm van een berooide arts – eigenlijk een vermomde prins die heeft verkozen onder de behoeftigen te werken. Nadat ze door hem is genezen, maakt Arabella ditmaal een bezonnen keuze en wordt beloond door een verzoening met haar familie en een huwelijk met de medische prins op 'een windेरige zonovergoten voorjaarsdag'.

Mevrouw Tallis las de zeven bladzijden van *De beproevingen van Arabella* op haar kamer, aan haar toilettafel, met de hele tijd de arm van de schrijfster om haar schouder. Briony lette aandachtig op elk spoor van wisselende emotie op haar moeders gezicht en Emily Tallis onthaalde haar op geschrokken blikken, vrolijk gegiechel en, aan het slot, dankbare lachjes en wijze, instemmende knikjes. Ze nam haar dochter in haar armen, op haar schoot – ach, dat warme, zachte lijfje dat ze zich van kleins af aan herinnerde, en nog altijd niet bij haar vandaan, nog net niet – en zei dat het stuk ‘fantastisch’ was, en gaf onmiddellijk toestemming, in de nauwe winding van het meisjesoor gefluisterd, om dit woord te citeren op het affiche dat op een schildersezels in de hal bij het loket zou komen te staan.

Briony kon het toen nog amper weten, maar op dat moment beleefde het project zijn hoogste vervulling. Niets kon die voldoening evenaren, verder was alles dromerij en frustratie. Er waren in de zomerschemer nadat haar licht uit was momenten dat ze, weggedoken in het heerlijke donker van haar hemelbed, haar hart liet bonzen van de heldere, verlangende fantasieën, toneelstukjes op zichzelf, waarin stevast Leon een **hoofd-rol** speelde. In een ervan vertrok zijn grote, blijmoedige gezicht van verdriet terwijl Arabella in eenzaamheid en wanhoop verzonk. In een ander stond hij op eens in een gewilde gelegenheid in de stad met een cocktail in de hand hoorbaar op te scheppen tegen een groepje vrienden: Ja, mijn jongste zuster, de schrijfster Briony Tallis, jullie hebben vast wel van haar gehoord. In een derde stak hij juichend zijn armen op toen het doek viel, zij het dat er geen doek was, er was geen mogelijkheid voor een doek. Haar stuk was niet voor haar neefjes en nichtje, het was voor haar broer, om zijn terugkomst te vieren, zijn bewondering op te roepen en hem van zijn slordige reeks vriendinnen weg te voeren naar het juiste type echtgenote, de vrouw die hem zou overhalen weer naar het platteland te komen, die zo lief

zou zijn Briony's diensten als bruidsmeisje in te roepen.

Ze was zo'n kind dat bezeten was van de wens de wereld op orde te hebben. Terwijl de kamer van haar grote zuster een warboel was van openliggende boeken, onopgevouwen kleren, een onopgemaakt bed, ongeleegde asbakken, was die van Briony een altaar voor haar regeldrift: de miniatuurboerderij die zich uitspreidde over een brede vensterbank bestond uit de gewone dieren, maar ze keken allemaal één kant op – naar hun **eige-naar** – alsof ze elk moment een lied konden aanheffen, en zelfs de kippen van de boerderij waren keurig bijeengedreven. De kamer van Briony was eigenlijk de enige boven die netjes was. Haar poppen leken met hun rechte ruggen in de vele kamers van hun huis de strenge opdracht te hebben om niet de muren aan te raken; de verscheidene figuren ter grootte van een duim die hier en daar op haar toilettafel stonden – cowboys, diepzeeduikers, muizen met mensentrekken – deden door hun gelijke rijen en tussenruimten denken aan een burgerleger dat op bevelen wacht.

Een voorkeur voor de miniatuur was een van de aspecten van een ordelijke geest. Een ander was een hartstocht voor geheimen: in een gekoesterde geverniste kast ging een geheime lade open door tegen de draad van een vernuftig omgekeerde zwaluwstaartverbinding te duwen, en daarin bewaarde ze een dagboek met een slot en een notitieboek dat was geschreven in een zelfverzonnen code. In een speelgoedkluis die opening met zes geheime cijfers bewaarde ze brieven en ansichtkaarten. Een oud busje voor kleingeld was verstopt onder een losse vloerplank onder haar bed. In dat doosje zaten schatten die van vier jaar terug dateerden, van haar negende verjaardag, toen ze met haar verzameling was begonnen: een gemuteerde dubbele eikel, pyriet, een op de kermis gekocht regenmakersmiddel, een eekhoornschedel licht als een boomblad.

Maar verborgen laden, afsluitbare dagboeken en geheim-

schriften konden voor Briony niet de eenvoudige waarheid verbergen: ze had geen geheimen. Haar verlangen naar een harmonische, ordelijke wereld ontnam haar de roekeloze mogelijkheden van het wangedrag. Rommel en verwoesting waren te chaotisch naar haar zin en ze had geen gemene inslag. Haar feitelijke status als enig kind en de betrekkelijke afzondering van huize Tallis weerhielden haar, tenminste in de lange zomervakantie, van meisjesintriges met vriendinnen. Er was niets in haar leven boeiend of beschamend genoeg om geheimhouding te verdienen; niemand wist van de eekhoornschedel onder haar bed, maar niemand wilde daar ook van weten. Dit was allemaal niet zo'n ramp; of liever gezegd, dat leek het pas achteraf, zodra er een oplossing was gevonden.

Op elfjarige leeftijd schreef ze haar eerste verhaal – een onnozel ding dat minstens vijf sprookjes imiteerde en, naar ze later beseftte, niet dat onmisbare inzicht in het reilen en zeilen van de wereld bood dat bij een lezer respect afdwingt. Maar die eerste onhandige poging maakte haar duidelijk dat de verbeelding op zichzelf een bron van geheimen was: zodra ze aan een verhaal was begonnen, mocht niemand daarvan weten. Daarvoor was de maskerade in woorden te tastend, te kwetsbaar, te beschamend. Ze huiverde zelfs bij het uitschrijven van de *zei zij's*, de *en toen's*, en het gaf haar een mal gevoel dat zij op de hoogte leek te zijn van de emoties van een denkbeeldig wezen. Zodra ze een zwakte van een personage beschreef, gaf ze onvermijdelijk zichzelf bloot; het kon niet anders of de lezer zou vermoeden dat ze zichzelf beschreef. Welk ander gezag kon ze hebben? Pas als een verhaal af was, als ieders lot beklonken was en het geheel aan weerskanten was afgesloten, zodat het tenminste in dat ene opzicht leek op elk ander voltooid verhaal ter wereld, kon ze zich onkwetsbaar voelen en was ze eraan toe om gaten in de marge te maken, de hoofdstukken met touwtjes bij elkaar te binden, het omslag te schilderen of te tekenen, en het vol-

tootide werk te gaan laten zien aan haar moeder, of haar vader, als die thuis was.

Haar inspanningen werden aangemoedigd. Ze werden zelfs toegejuicht, naarmate de familie Tallis ging begrijpen dat hun benjamin een vreemde geest en de gave van het woord bezat. De lange middagen die ze in woordenboek en thesaurus zat te neuzen leidden tot constructies die misplaatst waren, maar wel bleven hangen: de munten die een schurk verstopte in zijn zak waren ‘esoterisch’, een boef die werd betrapt op diefstal van een auto deed huilend aan ‘schaamteloze zelfvergoelijking’, de heldin maakte op haar volbloedhengst een ‘vluchtige’ tocht door de nacht, het gegroefde voorhoofd van de koning was de ‘hiëroglyfe’ van zijn ongenoegen. Briony werd aangemoedigd haar verhalen hardop voor te lezen in de bibliotheek en haar ouders en oudere zuster hoorden met verbazing dat hun stille meisje zo vrijmoedig optrad, waarbij ze met weidse gebaren van haar vrije arm en gebogen wenkbrauwen de stemmen deed, onder het lezen secondelang van de pagina opkeek en stuk voor stuk in de gezichten blikte, en met haar verhalende betovering onverbloemd de algehele aandacht van het gezin opeiste.

Ook zonder hun aandacht en lof en overduidelijke plezier zou Briony niet van het schrijven af te houden zijn geweest. In elk geval ontdekte ze, zoals zovele schrijvers voor haar, dat niet alle erkenning nuttig is. Het enthousiasme van Cecilia leek bijvoorbeeld wat overdreven, misschien wel enigszins misprijzend, en ook opdringerig; haar grote zuster wilde dat elk ingebonden verhaal gecatalogiseerd en wel op de schappen van de bibliotheek werd geplaatst, tussen Rabindranath Tagore en Quintus Tertullianus. Als dat grappig bedoeld was, ging Briony er niet op in. Ze lag inmiddels op koers en had op ander vlak voldoening gevonden; aan het schrijven van verhalen kwam niet alleen geheimzinnigheid te pas, het gaf haar ook alle genoegens van de miniaturisering. In vijf